KONSTANTIN
PRESLAVSKY
UNIVERSITY
S H U M E N

ШУМЕНСКИ УНИВЕРСИТЕТ
"ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ"
ЗАЕДНО ПИШЕМ ИСТОРИЯТА

ДЕПАРТАМЕНТ ЗА ИНФОРМАЦИЯ, КВАЛИФИКАЦИЯ И ПРОДЪЛЖАВАЩО
ОБРАЗОВАНИЕ – ВАРНА

ОДОБРИЛ,
ДИРЕКТОР: _____
(проф. д-р В. Кюркчийска)

Катедра: **Науки за образованието**

Програма

за изпит с педагогически кадри в областта на **предучилищното образование** за придобиване на **пета** професионално – квалификационна степен

1. Практическо усвояване на български език в условията на обучението по образователно направление **„Български език и литература“** в детската градина. Игрови форми на взаимодействие за обогатяване на детската реч и развиване на потребността от общуване с художествената литература. Методи и дейности за развитие на уменията на децата за слушане, говорене, участие и водене на диалог; за разпознаване и конструиране на основните граматични единици и структури: звук, дума, изречение, текст; за стимулиране на интерес към четенето.
2. Стимулиране на общата познавателна дейност и развиване на умствените способности на детето в обучението по образователно направление **„Математика“**. Формиране на елементарни конкретни количествени, геометрични, пространствени и времеви представи и умения с помощта на игрови форми и методи за работа в детската градина.
3. Развитие на социалните умения на децата в предучилищна възраст чрез обучението по образователно направление **„Околен свят“**. Умения на учителя за съхраняване на детската любознателност, емоционалност, инициативност и творчество. Изграждане на мотивация у детето за участие в съвместни игри и дейности и на увереност в собствените му възможности. Игрови методи и средства за формиране на толерантни взаимоотношения в детската група, за познавателно развитие чрез съвместни преживявания, за споделяне и демонстриране на собствен опит.

4. Осигуряване на подходяща игрова среда в детската градина в съответствие с очакваните резултати по образователно направление **„Конструиране и технологии“**. Умения на учителя за организиране на практическата самостоятелна конструктивно-техническа работа на децата и работа в екип по малки проекти. Формиране на първоначални умения на децата за обработване на хартия и картон: рязане, прегъване, залепване, свързване, украсяване и др., както и представи за някои знаци и правила в конструирането и моделирането. Мотивиране за включване в разнообразни дейности, постигане на успех и самоутвърждаване. Разширяване на уменията за оценка и самооценка на дейността, като се добавят и критерии, предложени от детето.
5. Обогатяване на естетическите чувства и преживявания на децата в обучението по образователно направление **„Изобразително изкуство“**. Умения на учителя за осигуряване на подходяща игрова среда, както и игрови средства, които да стимулират детското въображение и творчество в съответствие с очакваните резултати по това образователно направление. Организиране на познавателната активност на децата за придобиване на начални познания за средствата, с които се постига художествена изразителност (подбор и съчетаване на цветове и форми). Изграждане на умения за използване на основните техники за рисуване, апликиране и моделиране. Включване в дейности за усвояване на умения и техники за изграждане на образи по представа, памет, впечатление и наблюдение. Стимулиране на децата да изразяват емоционално и оценъчно отношение към резултатите от собствената си изобразителна дейност и тази на другите.
6. Осигуряване на подходяща игрова среда, игрови методи и средства в обучението по образователно направление **„Музика“** в детската градина. Умения на учителя за насърчаване на спонтанната детска артистичност, както и за стимулиране на интереса и желанието на децата да пеят и да слушат музика , да ѝ се радват и да я преживяват. Обогатяване на слуховия опит на децата с различна по облик, интонация, стил и жанр музика. Организиране на дейности в детската градина за развитие на музикално-изпълнителските умения на децата в предучилищна възраст.
7. Постигане на добро здравословно състояние, физическо развитие и дееспособност, познавателна активност и емоционална удовлетвореност на децата чрез обучението по образователно направление **„Физическа култура“**. Умения на учителя за организиране на стимулираща образователна среда за изпълнение на двигателни дейности, реализиращи целите и очакваните резултати по образователното направление. Насърчаване на игровата двигателна дейност. Ориентиране към формиране на уменията на децата за взаимна подкрепа и сътрудничество в основни и допълнителни форми на двигателна активност, подвижни и спортно-подготвителни игри, спортни празници, разходки, излети и екскурзии.
8. Постигане на резултатите от обучението на децата в детската градина по областите на компетентност, определени в рамките на **гражданското образование**, според Наредба №13 от 2016г. на МОН за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Игрови форми и методи за запознаване на децата с техните права,

разбиране на необходимостта от съществуването и спазването на правила при общуването с околните. Организиране на основни и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие за развитие на самопознавателните умения на децата, за формиране на позитивна самооценка и ориентиране в обществени ценности.

9. Постигане на резултатите от обучението на децата в детската градина по областите на компетентност, определени в рамките на **здравното образование**, според Наредба №13 от 2016г. на МОН за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Игрови форми и методи за формиране на позитивно отношение на децата към своето тяло, здравословен начин на хранене и здравословен начин на живот. Изграждане на хигиенни навици и създаване на положително отношение към развитие на двигателни качества, сила и издръжливост. Ориентиране в предмети, дейности, поведения, които са опасни и крият риск за здравето на човека.
10. Постигане на резултатите от обучението на децата в детската градина по областите на компетентност, определени в рамките на **екологичното образование**, според Наредба №13 от 2016г. на МОН за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Игрови форми и методи за формиране на екологично отношение към природата и жизнената среда на човека. Познавателно ориентиране в значимостта на чистата околна среда за съхраняване на живота на човека и обществото, както и в значимостта на спазването на правила за опазване на околната среда. Формиране на представи за основни растителни и животински видове, формиране на умения за поддържане на чистота в близката жизнена среда.
11. Постигане на резултатите от обучението на децата в детската градина по областите на компетентност, определени в рамките на **интеркултурното образование**, според Наредба №13 от 2016г. на МОН за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование. Игрови методи и средства за формиране на базови представи за правата на детето и развитие на базови умения за общуване в мултикултурна среда. Познавателно ориентиране в традиции, празници и обичаи, традиционни за различни културни общности у нас. Роля на учителя за формиране на толерантни взаимоотношение и уважаване на културните различия между децата.
12. Взаимодействие между детската градина и семейството, създаване на единно образователно пространство. Форми на работа със семейството. Организиране на съвместни дейности за опознаване и подобряване на взаимодействието между родители, учители, административен и обслужващ персонал.

Обяснителни бележки

1. Изпитът за V професионално-квалификационна степен е с практическа насоченост и се състои в **конструирането и защитаването на план-конспект/модел** на педагогическа ситуация по едно образователно направление за предучилищна подготовка (според Наредба №5 на МОН от 2016 г.), или **план-конспект/модел** на основна ситуация,

ориентирана съдържателно към гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование (Наредба №13 от 2016г. на МОН), както и **планове/модели за дейности с деца и родители** по проектни и извънкласни дейности в предучилищната институция.

2. Всяка година членовете на изпитната комисия избират предварително три от тематичните области, посочени в настоящата програма, и ги задават на кандидатите за предварителна подготовка в рамките на изпитната процедура. Темите не повтарят формулировките от програмата, а се формулират в съответствие с образователните ядра, които са обособени в ДОС за посочените образователни направления. Кандидатът трябва да се съобрази с тях и да конструира **по един** план-конспект/модел на основна педагогическа ситуация, **или** модел за работа с родители и деца, за всяка от избраните три теми. Кандидатът сам избира възрастовата група, за която иска да предложи модел за работа, в съответствие с тематичните области, предложени от комисията. План-конспектите/моделите (**общо три**) се изпращат предварително на изпитната комисия, за да се запознае с тях, и в условията на изпитната ситуация с жребий се избира и защитава един от тях.
3. За да придобият V професионално-квалификационна степен кандидатите трябва да покажат познаване на актуалната нормативна уредба на предучилищното образование, да проявят умения за анализ на проблемите, които засягат избраните от комисията образователни направления, да използват правилно специализираната терминология при систематизиране на своето изложение, както и да демонстрират добра езикова култура. В практическите разработки, предложени от кандидата, се оценяват структурата, целта и задачите, образователната технология за работа с децата, или с родителите. На кандидатите се препоръчва при представяне на изпитните задачи да споделят успехи, проблеми и затруднения от професионално-педагогическата си дейност, илюстриращи тяхната лична ангажираност.
4. Оценката се оформя с точност до 0,50. ПЕТА професионално-квалификационна степен се присъжда на кандидат, издържал изпита с най-малко Много добър (4,50). Оценката на комисията е окончателна и не подлежи на преразглеждане.

Критерии за оценяване на кандидатите за Пета професионално-квалификационна степен

- Познаване и съобразяване с ДОС;
- Теоретична обосновка на избраната структура на педагогическа ситуация или дейност;
- Целесъобразност на предложените педагогически методи и средства;
- Езикова компетентност на кандидата.

5. Резултатите от изпита се обявяват след приключване на работата на комисията за деня, определен за изпит.

6. Кандидат, на който не е присъдена ПЕТА професионално-квалификационна степен, има право да подаде документи отново през следващата календарна година.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ангелов, Б. Предучилищното образование – ретроспекция, състояние, тенденции, предизвикателства и промени. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“. 2019
2. Бижков, Г. и др. (1996) Диагностика на готовността на децата за училище. С., УИ Св. Кл. Охридски.
3. Боулби, Дж. (2019) Стабилна основа. Привързаността родители – деца и психичното здраве. С., „Изток-запад“.
4. Бояджиева, Н. Възпитание чрез изкуство. Унив.изд.”Св. Кл. Охридски”, С., 1994.
5. Бут, Т., Айнскоу, М. и Д. Кингстън (2006) Индекс за приобщаване. Насърчаване на играта, научаването и участието в ранна възраст и при отглеждане на деца. ЦИПО.
6. Велева, А. (2013) Педагогика на играта. Русе.
7. Велева, А. (2011) Лекции по дисциплината Педагогика и технология на играта.
8. Виготски, Л.С. Въображение и творчество на детето. С., 1982.
9. Въчева, С. Предучилищно образование - актуални проблеми. Учебно помагало. Шумен, Ун. изд-во "Еп. К. Преславски", 2014.
10. Голман, Д. (2010) Новата социална интелигентност. С., „Изток-запад“.
11. Голман, Д. (2011) Емоционалната интелигентност. С., „Изток-запад“.
12. Гюров, Д. (2006) Педагогическото взаимодействие. Иновационен модел за изграждане на единна социално-педагогическа система "Детска градина - училище". С., Университетско издателство "Св. Кл. Охридски".
13. Гюрова, В. (2009) Педагогически технологии на игрово взаимодействие. С., Веда-Словена - ЖГ.
14. Дженкинсън, С. (2013) Геният на играта. С., „Изток-запад“.
15. Еванджелу, М. и кол. (2009) Предучилищно обучение и развитие. Преглед. Оксфордски университет.
16. Захариева, Р. (2012) Методът на проектите в детската градина. - Предучилищно възпитание, 2012, бр. 10.
17. Зидарова, Цв. (2019) Адаптацията на децата в детската градина. С., Сиела.
18. Иванова, Б. (2017) Аспекти на взаимовръзката между игра и учене. – сп. Педагогика, 2017, бр. 5.

19. Инструмент за самоанализ на средата за приобщаващо образование в ранна детска възраст. Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017.
20. Йосифов, Й. и кол. (2018) Ранното детско развитие в България. Изследване на системите подкрепящи ранното детско развитие, взаимовръзките и взаимодействието между тях и с родителите. С., Фондация „За Нашите Деца“.
21. Кильовска, В. Аспекти на интеркултурното образование в предучилищна възраст. –сп. Педагогически алманах, 2017, бр.1.
22. Минчева-Ризова М. (2024) Правата на детето като стандарт за качество на образованието и грижите в детската градина и семейството, Шумен, Университетско издателство.
23. Минчева-Ризова М. (2018) Какво родителите очакват от детската градина за своите деца. Knowledge - International Journal, Scientific Papers, Vol 26.2., Skopje, p.507.
24. Минчева-Ризова, М. (2014) Детската градина като тема за разговор между родители и деца. Годишник на Шуменския университет. Шумен, XVIII D, с.427-437.
25. Минчева - Ризова, М. (2011) Детската градина – между правата и правилата. Сборник научни трудове. Шумен, I, с.366-373.
26. Минчева-Ризова М. и Ил. Ризов (2015) Интерактивни модели за обучение на деца от предучилищна възраст, насочени към интегративно развитие на социални и познавателни умения, Сб. Интерактивно обучение и квалификация на учители. Шумен Шуменски университет, 2015, с.94-119.
27. Приобщаващо образование в ранна детска възраст. Европейска агенция за специални образователни потребности и приобщаващо образование, 2017.
28. Ризов, Ил. и М. Минчева-Ризова, (2020) Изчезва ли играта от детската градина – Knowledge - International Journal. Scientific Papers, Vol. 42.2., p. 333, Skopje, 2020.
29. Ризов, Ил. (2018) Играещото училище - завръщане към бъдещето. Варна, Съучастие.
30. Ризов, Ил. и М. Минчева-Ризова (2018) Да играем заедно. 100 игри за развитие на личностни и социални умения. Варна, Съучастие.
31. Сежер, М. (2013) Малкото училище – голямото начало. С., Колибри.
32. Славчева, Г. (2017) Ефективните взаимодействия между родители и учители като фактор за позитивното личностно развитие на съвременното дете. - Педагогика, 2017, бр. 2.
33. Сотиров, Ч. (2020) Физическата култура и физическото възпитание в предучилищното образование. Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“.

34. Стоянова, И., Ч. Сотиров (2018) Game educational technology preschoolers. (Игрови образователни технологии в предучилищна възраст) SocioBrains. International scientific refereed online journal with impact factor. ISSUE 45, May 2018, с. 39 – 47.
35. Стоянова, И. (2020) Дейности в детската градина. Годишник на ШУ "Епископ Константин Преславски", Том XXIV D, Шумен, Университетско издателство „Епископ Константин Преславски“, 2020, с. 427-435.
36. Стоянова, И. (2021) Обучението на деца в предучилищна възраст в иновативна детска градина. Годишник на ШУ „Епископ Константин Преславски“, Том XXV D, УИ „Епископ Константин Преславски“, 2021, с. 390-395.
37. Стоянова, И. (2019) Интерактивна образователна среда за когнитивно развитие на децата от предучилищна възраст. Сборник: Съвременни аспекти на педагогическата комуникация. УИ „Епископ Константин Преславски“, 2019, с.74-83.
38. Стоянова, И. (2022) Актуални проблеми на управлението и организацията на предучилищното образование в България**.** Шумен, УИ "Епископ Константин Преславски".
39. Факирска, Й. (2012) Предучилищна педагогика. Съвременни проекции и проблеми. Русе, Русенски университет.

Документи:

1. Конвенция на ООН за правата на детето.
2. ЗАКОН за предучилищното и училищното образование Обн., ДВ, бр. 79 от 13.10.2015 г., в сила от 1.08.2016г.
3. НАРЕДБА № 5 от 3 юни 2016 г. за предучилищното образование. В сила от 01.08.2016г., изм. и доп. ДВ. бр.75 от 10 септември 2021г.
4. НАРЕДБА за приобщаващо образование. Обн. - ДВ, бр. 89 от 11.11.2016г. Приета с ПМС № 286 от 04.11.2016г.
5. НАРЕДБА № 13 от 21.09.2016г. за гражданското, здравното, екологичното и интеркултурното образование.
6. Рамка на ЕС за качество на образованието и грижите в ранна детска възраст (22.05.2018г.)